

Göteborgs Stad
Upphandlingsbolaget

Bilaga till Uppföljningsrapport 4 - Fördjupad uppföljning till styrelsen Göteborgs stads Upphandlings AB

Göteborgs stads Upphandlings AB

Innehållsförteckning

1 Upphandling	4
1.1 Ökad dialog inför upphandling.....	4
1.2 Exempel på särskilt intressanta upphandlingar.....	4
1.2.1 Grundutrustning/Arbets tekniska hjälpmedel.....	4
1.2.2 Flytt, transport och magasineringstjänster.....	4
1.2.3 Bevakningstjänster.....	5
1.2.4 Drivmedel från pump.....	5
1.2.5 Eldningsolja och drivmedel till depå.....	5
1.2.6 Transporter av avlidna.....	6
1.2.7 Arbetskläder till personal inom hemtjänst och hemsjukvård.....	6
1.2.8 Behandlingsinsatser för medarbetare vid beroende eller missbruk av alkohol.....	6
1.2.9 Sjukvårdsmateriel.....	6
1.2.10 Livsmedel varugrupp, färsk frukt, grönsaker, rotfrukter och potatis, bearbetade och obearbetade.....	6
1.2.11 Livsmedel, grossist – konventionellt kött och chark, komplettering.....	7
1.2.12 Livsmedel, varugrupp färsk fisk.....	7
1.2.13 Projektet Sustainable Food in Urban Communities.....	7
1.2.14 Ny utvärderingsmodell inom Tekniska konsulter- storkök.....	8
1.2.15 Pågående förbättringsarbete gällande fastighetsrelaterade ramavtal.....	8
1.2.16 Marknads, opinions- och attitydundersökningar, generalister.....	8
1.2.17 Marknads, opinions- och attitydundersökningar, specialister.....	8
1.2.18 Tvätt av privata textilier för biståndstagare.....	9
1.2.19 Tvätt av arbetskläder, allmän tvätt, special- och kemtvätt.....	9
1.2.20 Boende utan stöd – kompletteringsupphandling.....	9
1.2.21 Skyltar.....	9
1.2.22 Färdtjänst (serviceresor) – ett konsultuppdrag.....	9
2 Framtidsfrågor	10
3 Uppföljning av miljöprogrammet	11
3.1 Upphandla fler ekologiska livsmedel - åtgärd 176.....	11
3.2 Ta fram och följ upp kemikaliekrav vid upphandling, i första hand för varor och produkter i barns vardag - åtgärd 201.....	11
3.3 Minska utbudet i Winst . åtgärd 203.....	11
3.4 Tydliggör miljöanpassade produkter i Winst - åtgärd 204.....	12
3.5 Ha ett ökat miljöfokus i utbildningen om Winst - åtgärd 205.....	13
3.6 Ställ ökade krav på klimathänsyn vid upphandling - åtgärd 206.....	13

3.7	Köp el från förnybara källor - åtgärd 207	14
3.8	Öka andelen miljömedvetna inköp av inredning - åtgärd 208.....	14
3.9	Kemikalieplanen	14

1 Upphandling

1.1 Ökad dialog inför upphandling

Dialog med marknaden har skett i åtta sammanhang under året. Fyra externa remisser har genomförts och lika många RFI (request for information) har genomförts. RFI innebär att man frågar marknaden redan i planerings- och analysfasen, oftast med hjälp av annonsering och riktade frågeställningar, om hur marknaden fungerar, vad man bör tänka på etc. Extern remiss innebär att man skickar ut förfrågningsunderlaget till marknadens aktörer för att få synpunkter på detsamma.

1.2 Exempel på särskilt intressanta upphandlingar

Nedan redovisas några av årets upphandlingar som är särskilt intressanta av olika skäl.

1.2.1 Grundutrustning/Arbetstekniska hjälpmedel

Förra avtalet gällande hjälpmedel löpte ut i september 2015 och inkluderade grundutrustning för arbetstekniska hjälpmedel. I samband med kommunstyrelsens beslut om hur hjälpmedelsförsörjningen ska tillgodoses för staden gavs Upphandlingsbolaget i uppdrag att upphandla grundutrustning avseende arbetstekniska hjälpmedel i enlighet med verksamhetens behov. Upphandlingen avsåg åtta delområden men endast för två delområden (personlyftar och madrasser) inkom anbud och avtal har ingåtts. Inom övriga delområden inkom inga giltiga anbud och trots övergång till förhandlat förfarande förblev det resultatlöst. Upphandlingen har totalt uppskattats till ett värde om cirka 11 miljoner SEK per år. De två delområden där anbud har inkommit har tillsammans uppskattats ha ett värde om cirka 4 miljoner SEK per år.

Västra Götalandsregionen (VGR) har, på motsvarande sätt som för förskrivna personliga hjälpmedel, erbjudit kommunerna i Västkom att ingå ett samverkansavtal (utan upphandling) för grundutrustning inkluderande hyra. Göteborgs Stad har i samband med beslut om hjälpmedelsförsörjningen valt att konkurrensutsätta tillhandahållande av grundutrustningen och genomföra en upphandling. VGR har inte lämnat anbud och hänvisar till erbjudandet om samverkansavtal. Ingen annan potentiell leverantör som ingått i förhandlingen har varit intresserad av att lämna anbud.

Slutresultat: Göteborgs Stad har ingått samverkansavtal med VGR avseende grundutrustning med undantag av de två delområden som kunnat tilldelas. Om fråga skulle uppkomma om samverkansavtalets förenlighet med LOU så kan avtalet motiveras med stöd av 4 kap. 5 § första stycket 3 LOU. Eftersom avtalsföremålet, grundutrustning, är absolut nödvändigt för verksamheterna och Göteborgs stad har inte förorsakat brådskan genom att upphandling de facto har genomförts men blivit resultatlös i de aktuella delarna.

1.2.2 Flytt, transport och magasineringstjänster

För första gången har inom denna ramavtalskategori ställts krav på kollektivavtalsliknande villkor. Kraven ska följas upp under avtalsperioden och bolaget förbehåller sig rätten att göra egna kontroller av leverantörens arbete genom revisioner. Kontrollen kan utföras av ackrediterade revisionsorgan eller annan oberoende part. Revisionen kommer maximalt att genomföras en gång per år och följa ordinarie revisorsarbete t ex SA8000 eller likvärdig metod/standard. I det fall revisionen visar att leverantören inte uppfyller villkoret enligt ramavtalet debiteras leverantören kostnaden för revisionen. Kostnaden för en revision uppskattas till cirka 30 000 SEK.

Upphandlingen resulterade i att avtal ingåtts med tre leverantörer, varav två är nya

ramavtalsleverantörer. Avtalet innebär en generell kostnadsökning på cirka tio procent jämfört med tidigare avtal, vilket var väntat med anledning av krav på kollektivavtalsliknande villkor, baserade på Transportarbetarförbundets beräkningar av minimilöner inom flyttbranschen, påverkat timpriset.

Detta avtal ställer högre krav på beställarna då uppdragen måste specificeras. Mallar har tagits fram som stöd.

1.2.3 Bevakningstjänster

Ramavtal är ingånget efter att bolaget vunnit överprövningen i Förvaltningsdomstolen. Förändringar mot tidigare avtalsperiod är att offererade priser har en lägstanivå samt att inställelsetiden har justerats för att skapa mer rättvisa leveransförutsättningar för leverantörerna (undvika avrop av enstaka uppdrag till för kort inställelsetid och för låga priser). Inför upphandlingen samverkades med branschorganisationen Almega för att åstadkomma rätt lägstanivåer gällande pris. Avtalet uppmuntrar till sundare beställningsrutiner och skapar incitament att avropa bl a. rondering.

Bolaget har genomfört samordnad förnyad konkurrensutsättning till vissa förvaltningar för att åstadkomma gemensamma bevakningsavtal där samma leverantör tilldelas ett geografiskt område (som tillhör flera förvaltningar). Syftet är syfte att göra staden tryggare och dessutom genererar det besparingar för staden. Detta har skett utan att berörda förvaltningar debiterats kostnad.

1.2.4 Drivmedel från pump

Ramavtalet avser stationstankning på både bemannade och obemannade stationer, inklusive tillbehör för fordonets trafiksäkerhet samt tvätt, via drivmedelskort. Leverantören ska kunna tillhandahålla alkylatbensin. Staden förbehåller sig rätten att testa och utvärdera nya miljövänligare drivmedel under avtalsperioden och också teckna avtal på miljövänligare drivmedel om sådant blir tillgängligt.

Göteborgs stads fastställda miljökrav på drivmedel såsom spårbarhet har efterlevts i denna upphandling. Kraven har ställts som särskilda kontraktsvillkor vilka kommer att följas upp under avtalsperioden. Med anledning av att dessa uppföljningar är mycket komplexa kommer Trafikkontoret och/eller extern konsult att hjälpa till med uppföljningsarbetet. Vidare anser ansvarig upphandlare att uppställda krav på miljö och social hänsyn inte inneburit högre kostnader för staden. I det nya ramavtalet har tillgången till bensinstationer utökats med 23 stationer.

1.2.5 Eldningsolja och drivmedel till depå

Ramavtalet omfattar:

- Leverans av Eldningsolja och Drivmedel till depåer. Hämtning på plats hos leverantör kan förekomma vid behov.
- Leverans av RME (B100) till depåer. Hämtning på plats hos leverantör kan förekomma vid behov.

Målet med denna upphandling var att säkerställa leveransen av eldningsolja och drivmedel till beställares depåer, vilket anses vara uppfyllt. Tilldelade leverantörer har tillräckligt med resurser och kapacitet för att klara av uppdraget.

En nyhet inom detta område är att staden förbehåller sig rätten att testa och utvärdera nya miljövänligare drivmedel under avtalsperioden och också teckna avtal på miljövänligare drivmedel om sådant blir tillgängligt. Detta är ett nytt sätt att möjliggöra för förbättrad miljöprestanda inom området och utgör innovativt inslag för att, om det användas, tillgodoser förbättrad måluppfyllelse för staden.

I övrigt, se redovisning under punkten ”Drivmedel från pump” ovan avseende miljökrav och spårbarhet.

1.2.6 Transporter av avlidna

Upphandlingen av Transporter av avlidna bröts ner och delades in i fyra delområden för att öppna upp för små och medelstora leverantörer med mindre geografisk täckning.

Upphandlingen överprövades och bolaget förlängde befintliga ramavtal för att inte avtalslöshet skulle uppstå under domstolsprövningen. Förvaltningsrätten avgjorde till Upphandlingsbolagets fördel. Resultatet blev att ramavtal nu ingåtts med tre leverantörer.

1.2.7 Arbetskläder till personal inom hemtjänst och hemsjukvård

Kommunstyrelsens beslut 2014 att införa arbetskläder inom hemtjänst och hemsjukvård har resulterat i ett ramavtal för basala hygienplagg för den aktuella personalen, ca 3000 i staden. Design, funktionalitet och passform har varit viktiga parametrar i förberedelsearbetet. För att säkerställa att stadens behov tillgodoses har textillärare anlåtts för att konkretisera kraven ytterligare. I syfte att få in marknadens syn genomfördes en sk extern remiss före annonseringen. Upphandlingen beräknas slutföras i början av 2016.

1.2.8 Behandlingsinsatser för medarbetare vid beroende eller missbruk av alkohol

Under året har ett nytt ramavtalsområde upphandlats för behandlingsinsatser alkoholmissbruk omfattande sk Tolvstegsbehandling i öppenvård eller på behandlingshem. Eftersom ramavtalet omfattar insatser för stadens anställda och inte klienter inom socialtjänsten gäller annan lagstiftning än för de andra avtalen. För att i möjligaste mån värna om anställdas och klienters integritet ska leverantören vid en beställning meddela om den har ett pågående behandlingsuppdrag från Göteborgs stad. Beställaren får därefter besluta om de ska vända sig till en annan leverantör.

1.2.9 Sjukvårdsmateriel

I denna upphandling har sortimentet renodlats, synonymprodukter tagits bort och alla positioner är nu funktions beskrivna. Bolaget har på så sätt skapat utrymme för nya produkter och producenter utan att öka det totala antalet produkter i Winst. Arbetet har bidragit till att bolaget har kunnat dra nytta av volym- samt konkurrensfördelarna på marknaden vilket gjort att priserna i genomsnitt har minskat med närmare 30 procent.

I avtalet ingår specifika produkter som gör att bolaget kommer att kunna säkra vårdkedjan enligt gällande samarbetsavtal som reglerar sjukvårdsansvaret mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland. Samarbetsavtalet som avser produkter kommer att ses över för att anpassas till LOU. Målet har varit att teckna avtal med den leverantör som uppfyller ställda krav och som kan leverera rätt kvalitet till rätt pris, avtalet ska vara användarvänligt, miljövänligt och leverantören ska kunna erbjuda ett brett sortiment av omvårdnads- och sjukvårdsprodukter. Ett mål som nu får anses som uppnått.

1.2.10 Livsmedel varugrupp, färsk frukt, grönsaker, rotfrukter och potatis, bearbetade och obearbetade

Målet med upphandlingen var bl a att förenkla beställningsrutinerna. De nya avtalen omfattar hela det efterfrågade sortimentet från en leverantör per delområde/kommun.

Pris på produkterna baseras på den generella prislistan Årstalistan (indelad i sju varugrupper). Rabatterna varierar mellan 18 och 75 procent. Generellt har leverantörerna lämnat lägre rabatter för ekologiska grönsaker och frukt än för konventionella grönsaker och frukt.

Inom områdena antogs fyra leverantörer och en är ny ramavtalsleverantör. Två leverantörer har sin verksamhet i Göteborg, en i Skövde och en i Halmstad. Tre av leverantörerna är SME-företag det fjärde är ett större företag.

1.2.11 Livsmedel, grossist – konventionellt kött och chark, komplettering

Tillgången på ekologiskt kött och charkprodukter är begränsad på marknaden. Dels saknas ett flertal ekologiska produkter helt, dels täcks inte stadens behov av befintliga ekologiska produkter. Ett kompletterande beslut fattades av Upphandlingsbolagets styrelse under september 2014. Beslutet innebar att staden upphandlar konventionella kött- och charkprodukter under en övergångsperiod. Produkterna ska primärt täcka äldreomsorgens behov. Upphandlingen omfattar 100 produkter. Upphandlingen var klar i februari 2015. Ett kvalificerat anbud inkom från den befintliga leverantören. Produkterna fanns nu beställningsbara i Winst. När en ekologisk produkt finns på marknaden i tillräcklig volym ska den konventionella produkten fasas ur sortimentet i detta avtal och avrop ska göras av ekologisk produkt i grossistavtalet.

1.2.12 Livsmedel, varugrupp färsk fisk

Avsikten med upphandlingen var dels att förnya ramavtalen för färsk fisk, men också att ändra utvärderingsmodell och avropsmodell. De pågående ramavtalen är rangordnade, en modell som har visat sig passa dåligt för färsk fisk eftersom priserna förändras mycket och ofta. Nuvarande ramleverantör som är rangordnad nummer ett har ofta högre pris än leverantör nummer två. I den tidigare upphandlingen utvärderades priserna per position men anbudspriserna visar bara priset vid anbudstillfället och speglar inte prisläget under avtalsperioden. För att hitta en bra modell i den nya upphandlingen bjöd Upphandlingsbolaget in avtalsleverantörerna till möten för att diskutera olika modeller för utvärdering och avrop. Förfrågningsunderlaget lades dessutom ut som extern remiss. Utvärdering av anbuderna i denna upphandling har varit rabatt på leverantörens dagsprislista. Rabatten skulle anges dels för det preciserade sortiment som står för den stora volymen under 2014, dels för övrigt sortiment som värderas till tio procent av årsvolymen. Inga priser skulle anges per position. Fyra anbud kom in och alla antogs då avropsmodellen är dynamisk rangordning. Dynamisk rangordning innebär att beställaren vid avrop väljer den leverantör som har det lägsta priset för det aktuella köpet. I och med detta kan beställaren köpa från den leverantör som för tillfället har det bästa priset. Denna modell passar området färsk fisk bra. Leverantörernas rabatter ligger mellan sju och tjugo procent på leverantörens dagsprislista. Informationsträffar kommer att anordnas för att informera beställarna om hur man beställer utifrån dynamisk rangordning. I upphandlingen ställdes krav på att MSC-märkt fisk ska finnas i leverantörens sortiment samt miljökrav på transporter.

1.2.13 Projektet Sustainable Food in Urban Communities

Upphandlingsbolaget har deltagit som samarbetspartner i detta EU-projekt. Projektet Sustainable Food in Urban Communities avslutades under våren och resultatet redovisades i en handlingsplan för Göteborg och en handbok med goda exempel från alla deltagande städer.

1.2.14 Ny utvärderingsmodell inom Tekniska konsulter- storkök

För att minska förekomsten av onormalt låga anbudspriser har en ny utvärderingsmodell testats. Den innebär att anbud som understeg den av bolaget angivna nivån (650 kr/t) ändå utvärderades som 650kr/timme. Genom att utvärdera priser under en viss nivå, på samma nivå, försvinner förhoppningsvis incitamentet att lämna orimligt låga anbud och det förenklar förfarandet genom att utvärderingsbedömningar uteblir. Konsekvensen vid för lågt anbudspris blir att anbudsgivaren inte får några fördelar i utvärderingen och sämre betalt vid utförandet. I den aktuella upphandlingen ledde förfarandet inte till någon överprövning.

Totalt så lämnade fem leverantörer anbud och samtliga erhöll kontrakt, varav två leverantörer lämnade anbudspris strax under ovan angiven nivå.

1.2.15 Pågående förbättringsarbete gällande fastighetsrelaterade ramavtal

Det har framkommit i samverkan med kunderna att flera avtal inom hantverkstjänster som indirekt är kopplade till arbeten på fastigheter skulle kunna förbättras så att villkoren blir enhetliga och mer tydliga gällande bl a kopplade tjänster och priser. Hittills är detta genomfört på upphandlingarna av lås, solavskärmningsprodukter samt service och reparationer av storköksutrustning. Ännu har inga direkta synpunkter noterats från anbudsgivarna under upphandlingsskedena och några reaktioner i samband med användandet av avtalen har ännu inte kommit.

Utvecklingsarbete pågår även på andra varuavtalsområden så att leverantörerna ska åta sig att leverera till staden även som underleverantörer till stadens tjänsteleverantörer på ramavtal, t ex hantverksleverantörer. Detta genomförs i syfte att öka möjligheterna till kontroll av materialkostnaderna i samband med köp av hantverkstjänster. I de tidigare avtalen har inte leverantören av materialet haft skyldighet att leverera till avtalspriser om inte beställningen kommit direkt från stadens beställare. Med den utvecklade avtalsmodellen kan beställarna själva avgöra om de beställer hem materialet eller om de vill att hantverkaren ska sköta det mot fastställd ersättning. De områden där denna möjlighet blir aktuell är t ex färger/lacker/lim, el-material, VVS-produkter, tapeter, lås, m fl. Hittills har detta genomförts inom följande områdena lås, solavskärmning, skyltar, och färger/lacker/lim.

Båda ovanstående åtgärder förbättrar för beställarna i staden, framför allt stödjer det dem som ansvarar för reparation och underhåll i stadens fastigheter. Målet är att åstadkomma bättre leverantörsansvarsstyrning då samma grundvillkor gäller samt en bättre kostnadsstyrning.

1.2.16 Marknads, opinions- och attitydundersökningar, generalister

Till detta avtalsområde efterfrågades leverantörer som har förmåga och kapacitet att utföra omfattande undersökningar åt kommunala organisationer med varierande behov, målgrupp, teknik och volym. Stadsledningskontoret är en av de stora beställarna, men även fackförvaltningar och bolag. Upphandlingsbolaget ställde krav på tjänsten och resultatredovisning och antog fyra leverantörer som uppfyllde dessa krav.

1.2.17 Marknads, opinions- och attitydundersökningar, specialister

Ramavtalet består av flera separata avtalsområden med leverantörer som besitter specialistkompetens inom respektive målgrupp och har förmåga att ta fram och utföra hela eller delar av undersökningar åt kommunala organisationer med varierande behov, teknik och volym. Målgrupperna var medarbetare, medborgare, kund och brukare, hyresgäster samt trafikanter. Flera leverantörer lämnade mycket låga priser. Bolaget

begärde förklaring av anbudspris av de leverantörer som lämnat lägre snittpris på sina kompetenser än 400 kr per timme. Samtliga kunde lämna godtagbara förklaringar. Bolaget har kunnat identifiera och välja de mest fördelaktiga anbudena.

1.2.18 Tvätt av privata textilier för biståndstagare

Genom en ny upphandling tar en ny stor nationell leverantör över ramavtalet. Tjänsten har förändrats med utökat tvättvolym/säck och ytterligare tvättalternativ har tillförts. Detta tillsammans gör det möjligt att effektivisera tvätthanteringen. Förhoppningen är också att fler hemtjänstenheter använder ramavtalet och därmed får en bättre arbetsmiljö istället för att de själva utför tjänsten. Krav har ställts på att leverantören arbetar i enlighet med stadens värdighetsgarantier, detta kommer också att följas upp.

1.2.19 Tvätt av arbetskläder, allmän tvätt, special- och kemtvätt

Volymerna har varit större och omfattar fler tvättartiklar är tidigare och tack vare det har målet nåtts med bättre villkor. Styckpriset på tvätt har i princip minskat på alla ingående artiklar. Kostnaden för personlig märkning har halverats. Leverantören är ISO-certifierad inom både kvalitet och miljö.

1.2.20 Boende utan stöd – kompletteringsupphandling

När upphandlingen Boende utan stöd genomfördes var det meningen att en person skulle få hjälp med att lösa sin akuta boendesituation under maximalt tre veckor för att kunna ordna med ett eget boende. Bostadsbrist gör att det kan ta upp till sex månader att ordna eget boende. Av den anledningen genomfördes en kompletteringsupphandling. Leverantörerna är medvetna om bostadsbristen och lämnade höga dygnspriser i sina anbud.

1.2.21 Skyltar

Detta område har under året varit föremål för överprövningar och en upphandling har även avbrutits och upphandling har gjorts om. Sedan april är staden avtalslösa. Delområde arbetsmiljöskyltar har tilldelats och avtal är igång, medan det andra delområdet, hänvisningsskyltar, är under upphandling.

1.2.22 Färdtjänst (serviceresor) – ett konsultuppdrag

Bolaget deltar som konsult i Färdtjänstens upphandling som bevakas av media framförallt vad avser de krav som ställts avseende kollektivavtalsliknande villkor. Upphandlingen innebär att fordon som körs på heltid för Färdtjänsten kommer vara gröna. I upphandlingen har bjudits in till s k extern remiss. I upphandlingen har ställts sociala krav och att trafikföretagen jobbar mot diskriminering och korruption. Färdtjänsten vill med avtalet ”lägga ett golv” för förarnas villkor, till exempel försäkringar. Golvets utgörs av Taxibranschens kollektivavtal med Transportarbetareförbundet. Upphandlingen består av 52 delområden och 21 av dessa har blivit överprövade. Färdtjänstupphandlingen är också nominerad till ”Handslaget” 2015.

2 Framtidsfrågor

Livsmedel

Efterfrågan på ekologiska livsmedel ökar stort på marknaden både i Sverige och i övriga EU. Under den tid som marknaden ställer om till mera ekologisk produktion kan det finnas en risk för begränsad tillgång av produkter. En framgångsfaktor för att fortsätta Göteborgs Stads långsiktiga arbete att succesivt fasa ut konventionella livsmedelsprodukter till förmån för ekologiska och för att driva utvecklingen framåt är att arbeta tillsammans i staden och i dialog med marknaden påskynda omställningen.

Utmaningar inom uppföljning

En stor utmaning är att hitta ett tillförlitligt sätt att mäta ramavtalstrohet. Det är önskvärt att sättet att mäta samordnas med andra inköps- och upphandlingsorganisationer så att det blir möjligt att jämföra. En av förutsättningarna för att kunna mäta ramavtalstrohet är att alla stadens inköp av varor och tjänster registreras i stadens e-handelssystem, oavsett inköpsförfarande. För att uppnå jämförbarhet behövs ett samarbete mellan de stora inköpsorganisationerna.

En annan utmaning är att kunna leva upp till de ökande kraven på uppföljning. Antalet leverantörer har ökat med i genomsnitt 20 procent per år de senaste fem åren och uppgår 2015 till över 4000. Denna ökning har stor påverkan på organisationen eftersom det genererar ett ökat behov av arbetsinsatser för uppföljning.

Livscykelkostnad eller livscykelanalys?

Upphandlingsbolaget har utifrån ett miljöperspektiv i uppdrag att arbeta med livscykelkostnad. Livscykelkostnad används dock till att jämföra en produkts eller tjänsts totala kostnad under dess hela livscykel och ska inte förväxlas med livscykelanalys, som är en produkts eller tjänsts totala miljöpåverkan under sin livscykel. För att rätt förväntningar ska kunna uppfyllas är det viktigt att det klargörs om uppdraget bolaget har gäller livscykelkostnad eller livscykelanalys.

Kompetensutveckling inom innovationsupphandling

Innovationsupphandling är ett samlingsbegrepp för olika metoder att genom offentlig upphandling främja utveckling av nyskapande lösningar. Det kan handla om att upphandlande myndighet är öppen för nya lösningar, fungerar som första kund (referenskund) till innovationer eller efterfrågar utveckling eller forskning för att driva fram nya lösningar. Man skulle kunna säga att det i vissa fall kan innebära att upphandla någonting som inte finns ännu. Kunskapen om och erfarenheten av innovationsupphandling är ett viktigt område för kompetensutveckling för Upphandlingsbolaget.

3 Uppföljning av miljöprogrammet

Miljöförvaltningen har begärt in en uppföljning av åtgärder enligt Miljöprogrammet senast den 31 januari. Upphandlingsbolaget är ansvarig för åtta av åtgärderna i Miljöprogrammet. Uppföljning av dessa redovisas nedan.

3.1 Upphandla fler ekologiska livsmedel - åtgärd 176

Som en konsekvens av att Upphandlingsbolaget efterfrågar fler ekologiska produkter i livsmedelsupphandlingar har andelen inköpta ekologiska produkter ökat under 2015 från 32 till 45 procent. Konventionella produkter fasas ut under avtalsperioden till förmån för ekologiska allteftersom de kommer ut på marknaden, vilket ytterligare ökar andelen ekologiska inköp i stadens verksamheter.

3.2 Ta fram och följ upp kemikaliekraV vid upphandling, i första hand för varor och produkter i barns vardag - åtgärd 201

Under 2015 har Upphandlingsbolaget arbetat aktivt med denna åtgärd. I alla upphandlingar där det finns behov och möjlighet har Upphandlingsbolaget ställt kemikaliekraV på olika nivåer och utifrån de förutsättningar som avtalsområdet ger. Därutöver har det i fyra upphandlingar ställts kemikaliekraV utifrån Göteborgs Stads kemikalieplan. Bland dessa kan nämnas data – hårdvara och AV, rengöringsprodukter, inredning (Gröna Listan) samt tvätteritjänster.

Mycket arbete har krävts för att genomföra detta och det har visat sig att branscherna inom många områden fortfarande inte är mogna för ett tydligt och strukturerat arbete för efterlevnad och verifikation av tydliga kemikaliekraV vid upphandling. Detta har gjort att det har varit komplicerat att få in belägg för att de kraV som ställs i upphandlingen följs av de leverantörer som lämnat anbud, även när miljökriterier framtagna av Upphandlingsmyndigheten används.

Stadsrevisionens rapport ”Granskning av miljörisker i förskolan” tar på flera ställen upp upphandling som en viktig del för att produkter innehållande giftiga kemiska ämnen inte ska förekomma inom förskolan. Upphandlingsbolaget anser att detta stämmer men ser även svårigheter med att endast förlita sig på upphandling i den här frågan. Vid upphandling av varor och produkter till förskolan behöver hänsyn även tas till att branschen ska kunna leverera det som efterfrågas. Detta gör att en del av de produkter som idag finns på avtal inte kommer att kunna köpas in framöver om det som köps in ska vara fritt från giftiga kemikalier. Arbetet med att kontrollera vilka produkter inom avtalet som uppfyller Upphandlingsmyndighetens miljökriterier för giftfri förskola tidskrävande, vilket kommer att påverka när i tiden det är möjligt att ha ett kontrollerat sortiment på avtal.

3.3 Minska utbudet i Winst . åtgärd 203

Resultatet av kommande upphandlingar, i första hand sannolikt varuupphandlingar, i form av ”nedbantade” tummen upp-sortiment, ska kontinuerligt kommuniceras till avtalsanvändarna. Det gäller också vid uppdatering av redan upphandlade sortiment under avtalstiden. Det är viktigt att kopplingen till Miljöprogrammet tydliggörs.

Vid kommande upphandlingar bör den externa avtalsgruppen få i uppdrag att medverka i framtagandet av behovsanalyser för behovet av varor (och tjänster) där det finns potential att minska sortimentsbredden. Med hjälp av resultatet från analysen och information om gjorda avrop under avtalstiden, bör sortimentsbredden kunna anpassas till målet för åtgärd 203. Motsvarande analys och arbete kan genomföras för redan gällande avtal, vid de tillfällen under avtalstiden som sortimenten uppdateras.

3.4 Tydliggör miljöanpassade produkter i Winst - åtgärd 204

Åtgärden betraktas som avslutad i och med de åtgärder som redovisas nedan.

Bakgrund

Tydlig miljömärkning av produkter i Winst är viktigt för att underlätta för beställarna att välja produkter som är bättre ur miljösynpunkt. Det finns också ett mål att antalet produkter i Winst ska minska men där står inget om att en viss andel ska vara miljömärkt. Upphandlingsbolaget har därför valt följande fokusområden under 2015:

- Krav i ramavtal på att leverantören ska märka ut miljömärkta produkter i Winst
- Information till nuvarande ramavtalsleverantörer med prioriterade områden
- Beställarmanual
- Utbildning av beställare
- Uppdatering av miljömärkningar i Winst

Krav i ramavtal på att leverantören ska märka ut miljömärkta produkter i Winst

Under hösten har bolaget skärpt kravställandet vad gäller leverantörernas skyldighet att till avtalsstart märka ut de miljömärkta produkter som finns i sortimentet. Har detta inte skett kommer produkterna inte att exponeras i Winst. I upphandlingar där vi ställer krav på miljömärkta alternativ kommer således produktlistan att kontrolleras innan lansering så att de mera miljövänliga alternativen blir synliggjorda. Under avtalsperioden kommer uppföljning att ske och för att kunna säkerställa att leverantören exponerar alla sina miljömärkta produkter kommer fördjupade uppföljningar att krävas.

Prioriterade områden

Områden där miljömärkning av varor och produkter är möjlig och av vikt sammanfaller väl med de prioriterade områdena i kemikalieplanen. De områden som däri utpekats som prioriterade ligger därför till grund för valet av vilka befintliga ramavtal som bolaget i första hand har fokuserat på. Eftersom kravet, att leverantören ska exponera miljömärkta produkter i Winst, inte tidigare har funnits med i alla upphandlingar har befintliga leverantörer kontaktats och informerats om stadens ambitioner. De flesta leverantörer har varit positiva och några leverantörer har på eget initiativ uppdaterat sina produktlistor.

Beställarmanual

En beställarmanual har tagits fram. Den finns tillgänglig på Upphandlingsbolagets hemsida.

Utbildning av beställare

Vid beställarutbildningar informeras alltid om hur beställaren ska gå tillväga för att handla miljömärkta produkter.

Uppdatering av miljömärkningar i Winst

Miljömärkningarna i Winst och informationen om dem har uppdaterats. Bl a har EU-blomman ersatts av EU Ecolabel, samt förslag lämnats till Visma att lägga till Oeko-tex (textilier) samt PEFC (skogsråvara) i listan.

Statistik miljömärkning i Winst

	2012	2013	2014	2015
Antal "tummen upp"-produkter med grönt löv	1780	1351	3143	5268
Antal övriga	2073	3143	4997	6982

	2012	2013	2014	2015
produkter med grönt löv				

3.5 Ha ett ökat miljöfokus i utbildningen om Winst - åtgärd 205

Den avtals- och inköpsrelaterade information som Upphandlingsbolaget lämnar till beställare och andra intressenter anpassas efter förändringar i Lagen om Offentlig Upphandling och dess tillämpning. Därmed utvecklas också utbildningarna kontinuerligt.

Drift och teknisk support av Winst har övergick 2014 till Intraservice. Det innebär att utbildning av rent teknisk karaktär, t ex att hitta miljöanpassade alternativ, ingår i lokal systemansvarigs (LSA) ansvar vid utbildningar i Intraservices regi. LSA fungerar i en del fall också som inköpsordnare och lyder i dessa fall under sin egen verksamhet (förvaltning eller bolag). Upphandlingsbolaget kommer eventuellt att vara delaktigt i kompetensutvecklingen av LSA. I sådana sammanhang bidrar Upphandlingsbolaget redan sedan tidigare med information om vikten av att välja miljöanpassade alternativ.

Upphandlingsbolagets del i att utföra åtgärden är att informera om de fördelar som finns med att välja de miljöanpassade alternativen. Det sker på olika sätt i Upphandlingsbolagets verksamhet, t ex genom frågor till kundtjänst, informationsaktiviteter vid avtalsstart, utbildningar i Upphandlingsbolagets regi, t ex beställarutbildning och utbildning inom relevanta specialområden mm, information i Avtalsnytt m m.

3.6 Ställ ökade krav på klimathänsyn vid upphandling - åtgärd 206

Upphandlingsbolagets arbete med klimathänsyn inom upphandling sker främst inom upphandling av energieffektiva produkter, krav på transporter och maskiner samt krav på systematiskt miljöarbete hos leverantörerna.

Krav på energieffektiva produkter inom områden så som IT och telekom, belysning samt storkök och vitvaror etc resulterar i en minskad energiförbrukning och därmed minskad klimatpåverkan. Att minska energianvändningen innebär utöver positiva miljöeffekter även en ekonomisk besparing. Staden har även genomfört en upphandling av el, med krav på att 100 procent av elen ska komma från förnybara källor (Miljöprogramsåtgärd 207).

Inom områden som utgör transporttjänster, är transportintensiva eller vars transporter bedöms få stor miljöpåverkan ställs krav på fordonen. Kraven varierar beroende på vad som är relevant för området, men det vanligaste är att en andel av transportbeståndet ska vara klassat som miljöfordon.

Genom att alltid ställa krav på systematiskt miljöarbete hos leverantörerna bidrar Upphandlingsbolaget till att arbetet med klimat och energi integreras i verksamheten. Vanligast är krav på ISO 14001 eller likvärdigt.

Det är viktigt att relevanta klimataspekter som kan beaktas vid upphandling är uppföljningsbara samt möjliga att värdera och beräkna.

3.7 Köp el från förnybara källor - åtgärd 207

Avslutad. Ramavtal inom området omfattar endast förnybar energi, se åtgärd 206 ovan.

3.8 Öka andelen miljömedvetna inköp av inredning - åtgärd 208

Miljökraven i upphandlingen för möbler har utvecklats av Upphandlingsbolaget i samarbete med kemikalierådet.

Under hösten 2015 har den stora upphandlingen av möbler till offentliga miljöer genomförts. Miljökraven i upphandlingen har utvecklats av Upphandlingsbolaget, utifrån Upphandlingsmyndighetens kriterier, i samarbete med kemikalierådet. Därmed har stadens intentioner i miljöprogrammet och kemikalieplanen beaktats. Mycket arbete har krävts för att genomföra detta och det har visat sig att branscherna inom många områden fortfarande inte är mogna för ett tydligt och strukturerat arbete för efterlevnad och verifikation av tydliga kemikaliekrav vid upphandling. Detta har gjort att det har varit komplicerat att få in belägg för att de krav som ställs i upphandlingen följs av de leverantörer som lämnat anbud, även när miljökrav framtagna av Upphandlingsmyndigheten har använts.

3.9 Kemikalieplanen

Kemikalieplanens åtgärder, som är en del av miljöprogrammets handlingsplan, följs upp genom att besvara fem frågor kring arbete med kemikalieplanen. Dessa redovisas och besvaras nedan.

Dokumenterar ni er användning av märkningspliktiga kemiska produkter genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet (t.ex. städ- och hantverkstjänster)?

Ja, Upphandlingsbolaget genomför en årlig inventering av de kemikalier som används inom verksamheten, såsom rengöringsmedel och diskmedel. Upphandlingsbolaget köper städtjänsterna som genomförs i verksamheten och kontrollerar att alla de rengöringsmedel som används av städtjänstföretaget följer de krav som ställts i upphandlingen för rengöringsprodukter. Detta sker inom arbetet med Upphandlingsbolagets miljöledningssystem.

Redovisa utfasningsämnen (inklusive hormonstörande ämnen) i de kemiska produkter ni använder genom köpta tjänster och entreprenadverksamhet i antal och mängd.

Frågan är ej relevant för Upphandlingsbolagets verksamhet då de kemiska produkter som används i verksamheten endast är de rengöringsmedel som används vid städning av lokalerna. I dessa rengöringsmedel ingår inga utfasningsämnen och i övrigt hanterar bolaget inga kemiska produkter som skulle kunna innehålla sådana ämnen. Upphandlingsbolaget anser att det i stadens verksamheter råder en bristande kunskap kring de här frågorna, vilket försvårar genomförandet av denna åtgärd.

Uppskatta hur långt har ni kommit i ert arbete med att fasa ut identifierade utfasningsämnen?

Eftersom Upphandlingsbolaget inte hanterar några utfasningsämnen i sin verksamhet är frågan ej relevant för bolagets verksamhet. Se kommentar ovan.

Inom vilka avtalsområden för varor ställer ni specifika kemikaliekrav?

Upphandlingsbolaget ställer specifika kemikaliekrav inom alla avtalsområden där det är relevant. Under 2015 ställdes kemikaliekrav bl a i upphandlingarna för flera tvättjänster, för data hårdvara samt för färger, lack och lim. Inom de livsmedelsupphandlingar som genomförs ställs alltid krav på bisfenolfria förpackningar. Specifika kemikaliekrav i enlighet med kemikalieplanen har ställts inom tre möbelupphandlingar som omfattar

fem avtalsområden. Även inom avtalsområdena för förskole- och fritidsmaterial samt för hobby, textilslöjd, bild och form har kemikaliekrav i enlighet med kemikalieplanen och utifrån Upphandlingsmyndighetens kriterier ställts.

Har ni följt upp kemikaliekraven?

Kemikaliekrav som ställts i upphandlingar följs upp i enlighet med Upphandlingsbolagets uppföljningsprocess. Det innebär att avtalen följs upp med jämna mellanrum under avtalsperioden. Inom de avtalsområden där tydliga kemikaliekrav har ställts har de även följts upp. Exempel är inom de olika tvättavtalen där uppföljning gjorts på kemikalieanvändning samt registrering och hantering av kemikalier. Uppföljning har även gjorts inom avtalet för rengöringsprodukter samt inom livsmedelsavtalen.